

/ Burgerschap op school

Dat scholen burgerschapsonderwijs moeten bieden, is sinds enkele jaren bij wet geregeld. Toch zoeken veel scholen nog naar manieren om het structureel en betekenisvol een plek in hun aanbod te geven. Curriculumontwikkelaars Luuk Kampman en Johan van Driel van SLO vertellen wat je als school kunt doen.

Foto: Shutterstock

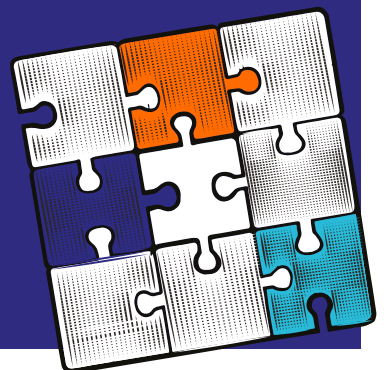
Tekst: Mandy Pijl

Burgerkaartenspel

Scholen kunnen burgerschapsonderwijs op verschillende manieren vormgeven. Het burgerkaartenspel van SLO zet jou en je team aan het denken over de burgerschapsdoelen die je als school wilt nastreven. De kaarten bieden handvatten om het gesprek in het team op gang te brengen over de leeractiviteiten, lessen en leerlijnen. Je vindt het burgerkaartenspel op:

goslo.nl/3VrnWhc

Wat verstaan we onder burgerschapsonderwijs?

Luuk: “Burgerschap gaat over de kennis en vaardigheden die je nodig hebt om aan de samenleving deel te nemen en om die samen verder vorm te geven. Het is het deelnemen aan een democratisch proces. Leerlingen moeten daarmee kunnen oefenen, en dat gaat verder dan ze de gelegenheid geven om aan de leerlingenraad deel te nemen. Inmiddels zien we op veel scholen elementen van burgerschap terug in het curriculum. Op dit moment is burgerschap vooral een wettelijke verplichting. De exacte opdracht aan scholen is niet duidelijk, omdat het niet is opgenomen in kerndoelen. Daar zit spanning op.”

Wat was de aanleiding voor het burgerschapsonderwijs?

In 2006 kwam de eerste wet op burgerschapsonderwijs. Dat werd ingegeven door de politiek. Mensen zouden zich weinig betrokken voelen bij de politiek en democratie. Er zou sprake zijn van een afnemende sociale cohesie en een toenemende individualisering. Burgerschap op school leek daarom een goed idee: de school als oefenplaats voor de democratische cultuur. In 2021 werd de wet aangescherpt: scholen moeten inzichtelijk maken wat ze aan burgerschap doen en samenhang aanbrengen in die activiteiten. De onderwijsinspectie houdt hierop toezicht.

Wat doet SLO?

“SLO ondersteunt scholen bij het versterken van de basisvaardigheden burgerschap. Dat zijn sociale en maatschappelijke vaardigheden die leerlingen nodig hebben om deel te kunnen nemen aan de samenleving”, zegt Johan. “Omgaan met de verscheidenheid aan politieke en religieuze overtuigingen die misschien wel anders zijn dan de jouwe, is zo’n vaardigheid.”

Luuk: “Daarnaast werken we, in opdracht van het ministerie, aan de ontwikkeling van de kerndoelen burgerschap voor het primair onderwijs, de onderbouw van het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs. Daarmee geven we scholen handvatten zonder voorschrijvend te zijn. Scholen kunnen hier zelf een vertaalslag van maken naar een voor hen passend onderwijsaanbod.”

Hoe kunnen scholen nu al aan de slag?

“Het is belangrijk dat scholen eerst de doelen formuleren: wat wil je met burgerschap bereiken en hoe geef je het vorm op een manier die past bij de visie van de school? Vervolgens kun je als team een analyse maken van je onderwijsaanbod. Wat doe je al dat onder burgerschap valt? Hoe zorg je voor samenhang? Hoe verbind je bijvoorbeeld een bezoek aan de Tweede Kamer aan je doelen? Als dat een losstaande excursie is, mist de samenhang. Waar bestaat de voorbereiding op dat bezoek bijvoorbeeld uit? En wat doe je in de lessen erna?” aldus Johan.

Moet burgerschap een afzonderlijk vak zijn?

Luuk: “Burgerschap kan in bijna elke les aan bod komen. Behandel je tijdens de taalles een tekst over een onderwerp dat te maken heeft met burgerschap, kijk dan hoe je dat kunt verdiepen. Kijk niet alleen naar wat er nou staat, maar ga ook met elkaar in gesprek over wat het voor leerlingen betekent.”

Johan: “Ook de geschiedenisles leent zich er goed voor. Als je de Tweede Wereldoorlog hebt behandeld, dan is het interessant om te praten over hoe die periode zich tot de democratie verhoudt. Destijds was er geen rechtsstaat; je kon zomaar opgepakt worden als de bezetter jouw ideeën afkeurde. Juist het ontbreken van de rechtsstaat laat de waarde ervan zien. Bespreek dat. Wat betekent het als je niet bang hoeft te zijn om te worden opgepakt als je er andere ideeën op nahoudt?”

Wat is de rol van de leraar?

Luuk: “Als leraar zorg je ervoor dat leerlingen zich kennis en vaardigheden eigen maken om gebeurtenissen in de samenleving te kunnen duiden en dat ze leren welke rol ze daar zelf in kunnen hebben. Vanuit kennis over de democratie, weten van je rechten en plichten, kun je ook het gesprek aangaan over gebeurtenissen, discussies met elkaar aangaan. Zo leer je je eigen mening verwoorden. Leren over jezelf en je omgeving, stelt je ook in staat om je te verplaatsen in een ander.”

Johan vult aan: “Daar ligt ook een taak voor de opleidingen, waar aandacht moet zijn voor hoe je als leraar in een klas een veilig klimaat scheidt waarin je ook kunt praten over onderwerpen die schuren. Zodat je je op zo’n moment niet hoeft te verschuilen achter het volgende hoofdstuk van de methode.”

Meer informatie over basisvaardigheden burgerschap vind je op:
slo.nl/basisvaardigheden

Wil je op de hoogte blijven van de ontwikkeling van kerndoelen burgerschap? Kijk op het platform actualisatiekerndoelen.nl/burgerschap en meld je aan voor automatische updates.